

låtit sin (och lord Beaconsfields) korrespondent berätta, att 4 000 man turkiskt kavalleri (»Tscherkesser») ha blifvit grymfärdigt nedhuggna af furst Tschavtavadsche, och nyheten har gjort sin vanliga rund. »Mukhtars hela kavalleri» är förstördt. Den ryska officiella rapporten räknar deremot endast 83 turkar dödade på platsen och ett antal fångna. Resten har passerat med fart genom nyssnämnda pass.

Från Kaukasus inga rediga underrättelser. Från bergens nordliga sida nedflyta floderna Terek och Kuban, den förra genom Kaukasiska porten vid Vladikavkas, sedan flytande mot Kaspiska hafvet, den senare vestligare, vändande sig till Asovska sjön. Redan före krigets utbrott förekommo oroligheter på Kaspiska hafssidan. De hafva nu förnyats vid Terek (i Salatavien), om i förbindelse med Turkiska ilandsättningarna synes ovisst. Om dessas effekt känner man ännu intet. När Tscherkesserne från Abchasien, mot Svarta hafs sidan, utvandrade, blef, anföres det, landet nära nog öde och tomt. Oaktadt all uppmuntran hafva kolonister icke erhållits till det fattiga bergslandet. Der finnes derföre föga folk att insurera. Dels från söder, dels från Kubantrakten, öfver bergen intränga nu Ryska trupper, för att afstånga de landstigna skarorna från bergstrakterna. När detta lyckats, kommer väl turen till kusten och nykomlingarne derstädes.

En ny krigsteater, gammal bekant, den Montenegrinska, har öppnats. Bladets läsare torde erinra sig de båda triangulära inskränningar på norra och södra gränsen, af hvilka Montenegro besväras, med Turkiska fästet Nikschitz i den förras spets, Sputz i den senares. På båda ställen hafva strider egt rum. Säkert synes, att Turkarne på senare stället med stor förlust (400 à 1 000? dödade) tillbakaslagits. Montenegrinerne hafva under hela stilleståndstiden innehaft sydöstra Herzegovina från Gatzko platån, således cernerat Nikschitz, men tillåtit fästets provianterande. Med stor styrka hafva nu Turkarne försökt komma detsamma till undsättning. Striden har stått vid Krstatz vid ingången till Dugapasset, som förer till fästet. Underrättelserna ännu stridiga, endast säkert, att Montenegrinerne fortfarande innehafva passet.

149 SKOLVERKETS SENASTE REFORM.¹

Morgonbladet n:o 135, 143 och 146, 14., 23. och 27. VI 1877

I.

Den ärade läsaren behagade såsom inledning till det följande erinra sig uppsatsen i n:o 86: »Åsigtar angående behofvet af Finska lärdomsskolor».

Väger man det goda, reformen i landets skolstyrelse åstadkommit, mot all den mångåriga förvirring, densamma föranledt, och till denna lägger de brister, som vidlåda den närvarande skolorganisationen, torde omdömet om reformens gagn icke blifva tveksamt. Det var på den tid, densamma skedde, förgäfvos att höja ett varningens ord. Vise män insågo klarligen, att kyrka och skola icke borde styras af samma myndigheter, och att tre skolstyrelser i landet voro raka förderfvet. Hvad kyrkan vunnit på skilsmessan, synes framgå af ropet på högre prestbildning, d. v. s. på nya examenslexor. Hvad skolan vunnit derpå,

¹ Uppsats signerad J. V. S.

är obestriddigen en godtyckligt dekreterad uniformitet, som utesluter all på erfarenhet stödd utveckling – och säkerligen nya dylika skolordningar i oändlighet. Ty i alla länder har denna varit frukten af de aprioriska, radikala omstöpningarne. För sådana har dock skolan i andra länder något sånär bevarats. T. ex. i Preussen och de förnämsta Tyska stater har man fortfarande tolererat provinsialskolstyrelser och dessas initiativ. I Sverige hjälper man sig äfven med icke mindre än 12 skilda skolstyrelser. Men lyxen af en skolöfverstyrelse, som dock icke dominerar några skolunderstyrelser, är icke den enda punkt, i hvilken vi här i Finland gå i spetsen för vår tid.

10

En storartad frukt af reformen är den, att af våra elementarskolor blifvit *Lyceer*. Ty om den också icke gjort hvarken lärare eller lärjungar klokare, gjorde den öfverstyrelsens hvarjehanda tillgöranden acceptabla, emedan äfven i Kejsardömet detta namn följde med senaste skolreform, hvilken dock derstädes hade den genomgripande betydelse, att den klassiska bildningen åter infördes såsom skolundervisningens grundval. Hos oss var föreningen af gymnasium och skola inledd redan före den stora namnreformen, likasom också naturvetenskaperna hade fått plats i undervisningen. Endast en afgjord förändring följde med namnet, nemligen den, att tillträdet till lärdomsskolan och dermed till vetenskapligt vetande inskränktes.

20

Detta skedde främst sålunda, att dessa läroverks antal genom indragning af en del högre elementarskolor minskades, samt vidare genom den fortgående indragningen af lägre elementarskolorna, hvilka utgjort förberedande skolor för inträdet i lärdomsskolan.

Inrättandet af de s. k. Realskolorna utgick från en riktig åsigt, nemligen den, att lemna sådana lärjungar, hvilka icke valde eller kunde välja lärdomsskolan, tillfälle att inhemta vetande utöfver lägre elementarskolans inskränkta kurs. Härigenom borde tillika vinnas fördelen att från fackskolorna kunde uteslutas ett antal allmänna läroämnen. Men detta mål fordrade ingalunda, att första undervisningen för lärdomsskolan skulle inskränkas till de fåtaliga lyceerna, så att alla lärjungar, som önska inträde i dessa, skulle endast vid dem kunna inhemta vetandets första elementer. I sjelfva verket fordras nu för inträde på lyceernas lägsta klass ett mindre kunskapsmått, än det som bör meddelas i de högre folkskolorna, och samma mått gäller för inträde i realskolorna. Det må nu visst erkännas för riktigt, att folkskolans undervisningsmetod på högre klasser bör vara en annan, än den på elementarläroverkens lägre klasser, emedan den förra afser en afslutad undervisningskurs, de senare en förberedande. Än mera gäller denna olikhet undervisningen på Realskolans högre och lyceernas lägre klasser, i hvilka äfven läroämnena delvis måste vara olika. Men hvarföre realskolornas två lägre klasser icke tillika kunde utgöra förberedande klasser för lyceerna, det är svårt att fatta.

30

40

Det speciellt utmärkande läroämnet redan på lyceernas första klass är latinet – och må det så vara. Men hvilken nödvändighet tvingar, att samtidigt med *prima principia* häri också i t. ex. modersmålets grammatik, i det andra inhemska språket, i geografi o. s. v. skola läras de första grunderna? Förlorar lärjungen något derpå, om han i dessa sistnämnda ämnen något lärt, förrän han gör början med latinet? Sådant kan möjligen påstås, men icke begripas och bevisas. Tvärtom måste den jemförelse, till hvilken lärjungen kommit mellan de båda inhemska språkens formlära, i hög grad lätta inlärandet af latinska grammatiken. Och inhemtandet af något mera vetande i geografi och matematik äfvensom större skriffärdighet före inträdet på lyceum

50

måste väl lemna större utrymme för undervisning i de ämnen, hvilka mera speciellt tillhöra dess kurser. På andra sidan är väl anförda kunskap nödig äfven för en realskola. Det enda läroämne, om hvars berättigande fråga kunde uppstå, är det inhemska språk, som icke utgör lärjungens modersmål. Men ingen pedagog skall dock neka, att sagde dubbla grammatikaliska studium är bildande och bidrager äfven till ett regelrätt användande af modersmålet, icke heller någon affärsman, att icke kunskap i båda språken lönar sig.

Erfarenheten skall vidare visa, att skolordningens tal om en »afslutad kurs» på realskolans två lägre klasser, hvilken skall »grundlägga 10
 isynnerhet för praktiska yrken lämpad allmän medborgerlig bildning» – är och förblir ett tomt ord. Denna tvååriga »grundläggning» hos en gosse om 11 à 12 år blir en lexa, som blåser bort på ett år. Till och med om på densamma i de båda högre klasserna något bygges, kommer bygnaden icke att stå så fast, att icke ofta nog man får förgäfvat söka efter dess plats. Öfverhufvud kan man icke vänta, att något större antal lärjungar skall begagna sig af realskolorna för dessas nu åsyftade ändamål. De lägre klasserna kunna af städernas befolkning anlitas såsom ett slags högre folkskolor för gossar i den ålder, att de ännu icke kunna sättas i lära, komma på handel eller eljest till något sysslande 20
 användas. Men jemförelsevis få föräldrar, som verkligen hafva insigt nog att söka bereda sina barn en lämplig undervisning för blifvande inträde i något praktiskt yrke, torde komma att anlita dem i deras närvarande skick. Ty härtill är kursen för kort och alltför inskränkt och elementär. Men med det ringa antal elever, de högre klasserna kunna påräkna, borde det icke vara svårt att göra kursen tvåårig på hvardera af dessa klasser, isynnerhet som vid en rätt ordnad undervisning mycket skriftligt arbete borde på dem förekomma. T. ex. den insigt i fremmande språk, som under nu gällande korta skoltid kan meddelas, blir icke mycket värd. Och hvad som för en allmän 30
 medborgerlig bildning borde vara af största värde, kunskap utöfver kompendiets innehåll i fäderneslandets historia samt kännedom om modersmålets litteratur, kan nu icke alls komma i fråga. Icke heller kan man vänta, att bristen skall fyllas i någon »fachskola», för hvilken realskolornas högre klasser sägas förbereda.

Veterligen har i skolstyrelsen någon ledamot, som känner, hvilken erfarenhet man i andra länder förvärfvat rörande ordnandet af högre borgarskolor; och icke heller torde »magistrarne» hafva klart för sig, hvartill undervisningen i dylika skolor skall sträfvat, och hvilken särskild undervisningsordning och metod, den påkallar. 40
 Med den föreställning jag har om dylika skolors uppgift, och hvilken ofvan blifvit antydd, synes det ingalunda med denna oförenligt, att undervisningen på de två lägre klasserna komme att förbereda såväl till lyceum som till skolans högre klasser. Att vilja göra undervisningen i dessa lägre klasser till en afslutad kurs för sig blir såsom sagdt alltid en lös fantasi.

Det låter kanske illa, om man säger, att den s. k. realskolan bör vara en skola för borgerskapets och tjenstemäns barn, icke för arbetareklassens. Men detta är i min tanke det mål, till hvilket man bör sträfvat. Må man efter behof utvidga folkskolans kurs; man kan då med något skäl 50
 tala om en afslutad undervisning för arbetarens barn, men icke om man för dem i stället öppnar ett par klasser i realskolan. Meningen kan icke vara den, att realskolan skall vara stängd för någons barn; men den skall vara bestämd för sådane föräldrars, hvilka hemma låta sina söner åtnjuta undervisning till 16, 17 à 18 års ålder. Kan realskolan icke

organiseras i sådant syfte och vinna det för en sådan verksamhet nödiga förtroendet, förblir densamma, som man säger, hvarken fisk eller fogel. Endast för realskolor af antydda slag kunna städernas förmögnare invånare hysa ett intresse, som gör dem villiga till uppoffringar för desamma. Men eljest tycka de med rätta, att det är för ändamålet tillräckligt, att de bekosta högre folkskolor.

⟨n:o 143⟩

II.

I det föregående (n:o 135) har jag sökt visa gagnet af, att Realskolans två lägre klasser skulle göras till förberedande klasser, gemensamma för realskolan och lyceum, samt att på dessa klasser de båda inhemska språken borde utgöra obligatoriskt undervisningsämne. I de städer, i hvilka fullständig realskola icke kan inrättas, vore konsekvensen häraf, att de tvåklassiga skolorna skulle blifva endast förberedande skolor. Alla föräldrar, som se sig i stånd att för sina barn bekosta en vidsträcktare skolgång, skulle då hafva tillfälle att till egen och barnens fromma hafva en skola för första undervisningen att tillgå åtminstone i hemmets närhet, till stor del att vårda dem i hemmet ända till 11 å 12 års ålder. Hvad angår gagnet för undervisningen på lyceerna af denna anordning skall jag längre fram dertill återkomma.

Men en bestående ordning, som för en sådan förändring är absolut hinderlig, är Ryskan såsom obligatoriskt undervisningsämne. Det borde vara klart nog, att ett läroämne, hvilket föräldrar måste anse för gagnlost och påtvingadt, kommer att åtnjuta enahanda anseende hos lärjungarne. Allt vetande är visst gagneligt, och den, som också blott historiskt något känner om Ryska litteraturen, vet, att den är rik äfven på originala skapelser. Men vår bildning är, såsom äfven den högre Ryska, kedjad vid den vesterländska; och om någon i skolan inhemtad kunskap i fremmande moderna språk kommer bildningen till gagn efter skolåren, är det den i de vesterländska språken. Förhållandena verka redan i öfrigt, att i intet annat lands skolor undervisning är påkallad i så många skilda språk, som i Finlands. Icke heller blir Ryskan praktiskt behöflig för det stora flertalet af lärjungar, hvilka i framtiden knappt nog någonsin få höra ett Ryskt ord talas, aldrig komma i behof att tolka ett ryskt skriftstycke. Att tvinga t. ex. blifvande prester, skollärare och ett flertal jurister att i skolan läsa ryska, är ju ett förfarande, för hvilket icke något förnuftigt skäl kan angifvas. Så mycket olämpligare är det att betunga våra skolor och hindra undervisningen i desamma genom att göra ryskan till obligatoriskt läroämne. Deremot inses lätt, att våra handelsrelationer på Ryssland göra kunskapen i ryskan önskvärd för en del affärsmän, och det är derföre önskligt att tillfälle till undervisning deri finnes på realskolans högre klasser. Och som äfven i vissa embetsverk rysk korrespondens förekommer, samt behof alltid kommer att finnas af lärare och translatorer, må det anses nödigt att äfven för högsta klasserna i lyceum lärare i språket anställas. Men den obligatoriska undervisningen är och förblir i de allra flesta fall bortkastad tid och möda och är på de lägre klasserna ett rent förderf för all öfrigt, absolut nödvändig undervisning. Den skulle isynnerh. göra lärandet af de båda inhemska språken på dessa klasser hardt nära omöjligt.

På lärdomsskolans område har antalet af läroämnena och lärjungarnes hemarbete alltmera ökats. Härtill kommer, att i följd af sagde tillökning af läroämnena anställandet af ämneslärare i st. för klasslärare äfven på de lägre klasserna blifvit mer och mer nödvändigt. Och som skolornas hufvudsakliga diktan och traktan är, att för sina afgående

lärjungar vinna framstående vitsord i studentexamen, söka lärarene i hvarje särskildt ämne att i täflan förse dem med det behöfliga förrådet af inlärdä lexor. Då det icke heller är vanligt, att någon öfvervakar undervisningens gång på de skilda klasserna i de olika ämnena, så finnes ingen annan gräns än godtyckets för den lexläsning, hvarje lärare pålägger. Att det är naturvetenskapens införande i skolundervisningen, som främst ökat lexläsningen, lider icke något tvifvel. Ty äfven, hvad i naturalhistorien, botanik och zoologi läses, inhemtas för det mesta genom hemlexor ur läroboken; d. v. s. det befästes icke i minnet genom flitig åskådning och examination af föremålen, utan genom utanläsning. 10

⟨n:o 146⟩

II.

Veterligen har från skolöfverstyrelsens sida intet blifvit gjordt, för att hämma detta missbruk. Tvärtom måste det uppmuntras genom utgifvande af jemförande tablåer öfver lärjungarnes vid examen erhållna vitsord i framsteg, vitsord, som äro resultatet af afgifna röstetal för de särskilda läroämnena. Så inhemtar man t. ex. af en sådan tablå för 1875, att vid Normallyceum i Helsingfors 107 lärjungar af 291 gjort »berömliga» framsteg. Då närmast i tablån följer lyceum i Borgå med endast 2 så »berömda» elever af 156, kunna vederbörande derstädes med skäl säga: *difficile fuit satyram non scribere*. Men det är icke betydelselösheten af dylika siffror, som gör dem anmärkningsvärda, utan den uppfattning, som presiderar för deras meddelande. Ty för den synes lexan och examen vara hufvudsak, emedan sådane vitsord bestämmas af hopsummerade siffror, afgifna för examen. Att detta minutiösa vitsordande ens skulle medföra något gagn för lärjungarne, kan högligen betvivlas. Såsom måttstock för skolans tillstånd betyder det uppenbarligen ingenting. Erkännas bör dock, att denna så noggrannt uppmätta lexläsning har fått stöd vid universitetet. Icke blott att universitetsstudierna i de flesta stycken drifvas i samma lexform; utan i studentexamen kommer det endast och allenast derpå an, att skollexorna hos lärjungen finnas i behåll till hvarje jota. Må vara, att det skall äfven för skolgossen öfverhufvud gälla, att människan vet jemnt lika mycket, som hon i minnet bevarar. Men frågan är den, hvad i hvarje sak skall i minnet bevaras. Hvar och en, som idkat studier, har den erfarenhet, att förrådet af det rent formella (mekaniska) minnesvetande, han besitter, är jemförelsevis ganska ringa, men att det deremot är vetandets sammanhang, den begripande uppfattningen af dess innehåll, som fäster detsamma i minnet, och att det är eftertänkandet, som i minnet återkallar de i vetandet ingående data. Hvad som för detta sammanhang icke är behöfligt, det bortfaller ur minnet, såsom fallet är äfven med en stor del af skollexan, så att väl ingen examinerator i nutidens studentexamen utan särskild öfverläsning vore i stånd att i detalj förhöra densamma. Detta gäller äfven de läroämnena, som mest bero af utanläsning, t. ex. historien, i hvilken namn och årtal utgöra en väsentlig del af vetandet. Man kan t. ex. känna reformationshistorien och Luthers verksamhet mycket väl och grundligt, utan att ihågkomma ens Luthers födelseår, medan våra studentalumners kännedom om ett dussin kyrkofäders¹ dödsår icke ökar deras vetande. Det vore nu väl orätt, att ur skolans lärobok utmönstra all den detalj, som kunde hänföras till det i en framtid betydelselösa, emedan detta är på förhand 30 40 50

¹ Då härtill lägges, att detta är det enda, läroboken har att om personerna förmäta, är exemplet väl egnadt att karakterisera den rätt moderna skollärdomen.

obestämbar. Men det är dock berättigadt, att i mon af lärjungens förståndsutveckling och vexande insigt, vigten lägges på den del af utanlexan, som med denna insigt sammanhänger. Och för studentexamen bör väl all vikt läggas endast på lärjungens förmåga af en sammanhängande insigt. Ty universitetsstudierna bero af hans förmåga att studera, icke af ett visst mått af inlärd lexor.

10 Det var en tid, ännu icke alltför aflägsen, då filosofiska fakultetens dekanus ensam var examinator i studentexamen. Han gjorde sig säkert icke besväret att repetera någon af sina skollexor eller taga notis om
10 senare införda läroböcker, utan undersökte examinandens vetande i de saker, som närmast tillhörde hans egen vetenskap, åtnöjande sig med ett eller annat spörsmål i öfriga ämnen. I siffror beräknade vota kunde icke ifrågakomma. Ett *juvenis bonæ spei* o. s. v. i studentbrevet uttryckte, såsom orden lyda, endast examinatorns förhoppning om examinandens blifvande studier. Nu har man en skolstyrelse med sina öfverinspektorer, hvars åliggande det är att kontrollera skolundervisningen. Men universitetet har intet förtroende för densamma och dess skolor, utan uppmäter genom sina examinatore skollexorna tum för tum och utsätter deras värde i sina siffror. Antagligen skall väl allt
20 detta noggranna mätande och vägande hugna landet med stor lärdom och insigt? Men emellertid hör man vid universitetet klagas öfver den dåliga förberedelsen i skolorna och öfver den hårda nödvändigheten att fortsätta med elementarundervisningen. Kanske kan saken hjälpas med nya lexor och examina, förnyad och noggrannare mätning och vägning m. m.?

Att normallyceum icke utgör undantag, är antydt. Tidigare var det endast privatlyceum i Helsingfors, som lade an på att samla röster i studentexamen. Sommarferien förkortades för abiturienterna, hvilka
30 först i början af hösttermin dimitterades för att medföra lexan helt färsk. I en privat läroanstalt är förfarandet förklarligt, emedan föräldrarne begära sådana garantier. Men när studentexamen flyttades tillslut af vårtermin, kom d. v. normalskolan i tillfälle att upptaga den utkastade handsken genom att använda största delen af vårtermin till repetitioner, hvilka tidigare mot all pedagogisk regel mycket försummas, och till tentamina. Härigenom afvändes nu lyckligen vådan af, att lexan skulle blåsas bort under ferien, säger på 2 1/2 månad; och privatlyceum kunde icke mera ensamt lysa med höga studentexamenssiffror. Mera eller mindre måste öfriga skolor följa exemplet. Den unga Finska läroanstalten i Jyväskylä har hållit sig långt fram i tēten,
40 troligen pådrifven af nödvändigheten att tysta munnen på *osores*.

Till att spela anförda lysande rol var Normalskolan icke ursprungligen ämnad. Den skulle framställa en god norm för undervisningen och sprida denna till öfriga skolor, genom att bilda med densamma förtrogna lärare – icke gifva dem exempel på lyckad täflan i lexläsning. Men man må väl säga: hvad återstod densamma annat att göra, då åt skolan icke lemnats något initiativ. Hvilken insigt och öfning blifvande skollärare kunna inhemta genom att ett år vid Normalskolan »auskultera», d. v. s. åhöra, huru den föreskrifna hemläsningen förhöres, känner jag icke – men ett olidligt, tråkigt sysslande måste detta
50 åhörande vara. När skolan inrättades, anställdes endast fasta öfverlärare för de hufvudsakligaste läroämnena, hvilka bereddes tillfälle att i utlandet inhemta erfarenhet i skolundervisningen. Meningen var, att jemte sådana öfverlärare i öfrigt endast tillförordnade lärare skulle antagas, hvilka efter något års tjenstgöring vid skolan kunde söka fast läraretjenst i någon af landets öfriga skolor. De skulle således icke vara

endast auskultanter. Ett alltför tätt ombyte af dessa lärare hade visst, såsom man invändt, kommit att till lärjungarnes skada inverka menligt på undervisningen. Men ingen lärjunge bör påräkna att utöfver t. ex. 3 år åtnjuta samma lärares undervisning. Och detta mått kunde fyllas derigenom, att hvarje lärare med sin afdelning skulle flyttat till nästa klass. Men öfverlärarene hade då bordt efterhand befrias från obligatorisk undervisning, med åliggande endast att leda och öfvervaka densamma, hvar och en i sitt fack. Saken är öfverhufvud ny och skulle äfven fordrat sin särskilda anordning. Äfven de olyckliga auskultanterna hade då kunnat få något lära. Men i stället hafva de s. k. 10
timlärarene orubbligt qvarstått vid skolan, en del ordinarie lärare blifvit anställda, och allt flera skola, säges det, anställas. För att göra auskulterandet rätt fruktbarande fördelades det till två skilda orter, derigenom att Normalskolan gjordes till Svenskt normallyceum och ett Finskt sådant inrättades i Tavastehus – hvarigenom också den fördelen vanns, att auskultanterne icke till öfverflöd distraheras af universitetsstudier. Förordningen af 20 Febr. 1865 stadgar, att fr. o. med 1868 alla blifvande skollärare skola kunna med lätthet vid undervisning begagna äfven Finska språket. Om detta stadgande efterlefves, känner jag icke. 20
Men då icke heller i normallyceerna båda inhemska språken få begagnas som undervisningsspråk, är det klart nog, att ingen »blifvande skollärare» kan i bådas begagnande ega *öfning*.

Att många ofvanuppgifna förhållandens tillvaro skall förnekas, känner jag. Det kan ske med samma säkerhet, med hvilken man framhåller, att nutidens undergörande lärare på 50 minuter förhöra en klass om 30 lärjungar i en lexa och dertill förbereda dem i en annan.

150 MYNTFRÅGAN OCH KURSERNA.

Morgonbladet n:o 138, 18. VI 1877

Morgonbladet har af förekommen anledning underlåtit att behandla myntfrågan, sålänge styrelsens underhandlingar rörande densamma fortgått och kanske iakttagit denna grannlagenhet längre tid, än nödigt varit.

Nu mera är guldmyntfrågan af ständerna afgjord. Alla penningmän kunna med fägnad stoppa det skänkta procenttalet i sin ficka, och de betalande göra hvilken min de behaga vid erläggandet af samma procenttal utöfver hvad de äro skyldiga – Finlands Bank har sört derför, att ingendera parten behöfver vänta på författningens utfärdande. 40

Banken har detta år hållit lägre kurser, än silfvervärdet på den utländska marknaden skulle medgifvit. Detta har varit möjligt derigenom, att vaxkurs och diskontkurs hållits så nära hvarandra, att ingen frestelse till silfverimport förelegat, äfven om här funnes tillgång på börsspekulanter. Men i mars skedde, antagligen i följd af Bankutskottets inflytande, en förändring i detta noteringssätt. Ännu den 17 mars noterades vax- och diskontkurs på London till resp. 27:35–27:15. Den 14 april var noteringen 27:80–27:30, således med 50 pennis differens. Men den 25 förändrades den till 27:50–26:50, alltså 50
med en differens af 1 mark. Den 26 maj hade differensen återgått till 27:–26:50, men såsom synes vaxkursen nedgått. Det senare förebådade väl, hvad den 29 maj komma skulle, nemligen noteringen 26:–25:50, med hvilken öfvergången till guldmyntfot var gjord. Ty att för 1 pund